Åpent brev til Sørum Kommune ved rådmann og ordfører

Kopi til:

NAV Sørum,	nav.sorum@nav.no
Fylkesmannen i Oslo/Akershus,	fmoapostmottak@fylkesmannen.no
Riksrevisjonen,	postmottak@riksrevisjonen.no
Romerike Blad,	sentralbord@rb.no
Indre Akershus Blad,	redaksjon@indre.no

Sørum, 20. august 2014

NAV – skjøtter de sin oppgave godt?

Sørum Flerkulturelle Forening (SFF) *er en upolitisk organisasjon for innvandrere i Sørum kommune. Vi ønsker å engasjere alle til å hjelpe hverandre med å finne seg til rette i Sørum under prinsippet "hjelp til selvhjelp". De som har bodd her en stund skal hjelpe de nyankomne. Det kan dreie seg om hjelp til forstå og forklare brev og dokumenter, bidra til forståelse for den norske kultur og å finne løsninger på utfordringer innvandrerne møter i hverdagen.*

Mange av oss kan i perioder av livet bli avhengige av økonomisk støtte fra NAV for å greie betale husleie, strøm, barnehage og å kjøpe mat, klær og annet nødvendig til seg og familien. Hvor mye en familie trenger til mat m.m. varierer fra familie til familie. Utgiftene til husleie, strøm og barnehage/SFO er enkle å budsjettere med, mens det øvrige kan være vanskeligere. NAV bruker derfor Statens veiledende satser til livsopphold når støtten for livsopphold skal beregnes. I 2014 er normen for utgifter til livsopphold satt til:

- Enslige kr. 5 600
- Ektepar/samboere kr 9300
- Person i bofellesskap kr 4650
- Barn 0-5 år kr 2150
- Barn 6-10 år kr 2850
- Barn 11-17 kr 3600

Det er innlysende at det for eksempel ikke er enkelt for en enslig å greie seg med 5.600 kroner per måned til mat, klær, buss/tog, telefon, radio, TV. Det er heller ikke enkelt for en enslig mor med 2 barn å greie seg med 11.350 kroner når barna i tillegg skal gis mulighet til å delta i aktiviteter som andre barn. Normen er følgelig ment kun å dekke utgiftene til et svært nøkternt levesett. NAV har anledning til å yte ekstra når en klient får store uforutsette utgifter, men vi kjenner ingen eksempler på at dette har skjedd i Sørum.

Imidlertid – dersom de som er avhengige av sosialhjelp virkelig får støtte i samsvar de statlige retningslinjer, ville vi være sånn noenlunde sikret at ingen led direkte nød, men som historien nedenunder beretter om er dette langt fra tilfelle i Sørum.

Her er en historie fra virkeligheten til ettertanke. Familien det gjelder vil være anonym for de fleste, men kan lett gjenkjennes av saksbehandlerne ved NAV.

Bakgrunn

Flyktning, enslig mor med 3 barn (nå 19, 16 og 4 år) som kom til Sørum i 2010. Hun ble ferdig med Introduksjonskurset i august 2013. Familien har helt fra de ankom Sørum vært avhengig sosialhjelp fra NAV. Selv i den tiden da hun gikk på introduksjonskurs og mottok introduksjonslønn var hun avhengig ekstra støtte fra NAV. Hun er gift, men mannen er forsvunnet i sitt hjemland. På grunn av at hun er gift har hun hittil ikke fått innvilget overgangsstønad og utvidet barnetrygd slik som andre i hennes situasjon ville ha hatt rett til.

Historien

Denne historien begynner høsten 2012 som var det tidspunkt da vi ble kjent med henne. Hvorvidt hun også før denne tid hadde økonomiske problem vet vi ikke, men vi vil anta at så var tilfelle.

I lange perioder fra høsten 2012 til våren 2014 har denne lille familien fått utbetalt langt mindre i sosialhjelp enn de har krav på – på grunn av feil som er gjort av NAV, og som de senere i vedtaks form har beklaget. De hevder at hun har fått tilbakebetalt det hun har krav på.

1. I **oktober, november, desember 2012 og januar 2013** fikk familien hele 4.630 kroner mindre per måned enn normen som da var 14.247 kroner. Familien fikk heller ikke den årlige «julegaven» i desember på 3-4.000 kroner som Fylkesmannen påla de lokale NAV-kontorer å gi til sosialklientene. I hele 4 måneder fikk familien bare 8.000 kroner i gjennomsnitt til livsopphold. Årsaken var at NAV Sørum ikke tok hensyn til at datterens utdanningsstipend var forsinket. Etter klage, som gikk til Fylkesmannen, ble NAVs vedtak omgjort, og klienten fikk tilbakebetalt pengene i september 2013. Imidlertid ble tilbakebetalingen satt inn på hennes forvaltningskonto hos NAV, og beløpet ble deretter benyttet til ordinær sosialhjelp i månedene september og oktober – dette til tross for at NAV skriftlig hadde lovet at hun skulle få pengene utenom den «normale» sosialhjelpen. Forklaring på dette er etterlyst skriftlig (16.05.2014), men svar mangler fremdeles.
   Det hører med til historien at klienten mange ganger i denne perioden måtte **trygle** om penger til mat hos NAV, men fikk beskjed om at hun hadde fått det hun hadde krav på. Hun måtte bare lære seg å husholde bedre. En gang like før jul fikk hun sågar beskjed om å oppsøke Frivillighetssentralen for å få mat. Denne hendelsen ble imidlertid senere beklaget som en misforståelse.
2. I **februar, mars, april og mai 2013** fikk familien 1.500 kroner mindre pr måned enn normen. Normen var da 14.600 kroner. Årsaken var at NAV Sørum inntektsberegnet hele datterens utdanningsstipend til familiens livsopphold. Etter klage (samme klage som ovenfor), ble NAVs vedtak omgjort av Fylkesmannen, og datteren fikk beholde 1.500 kroner til eget bruk mens resten skulle gå til livsopphold. Beløpet ble tilbakebetalt i januar 2014 etter ytterligere en klagebehandling. Også i dette tilfellet ble hele det etterbetalte beløpet regnet som inntekt, og

sosialhjelpen ble redusert tilsvarende – dette på tross av at NAV skriftlig har forsikret oss om at tilbakebetalingen ikke skal påvirke utmålingen av den framtidige sosialhjelpen. Hun fikk jo tilbakebetalt penger fordi hun hadde fått forlite penger tidligere.

3. I **februar, mars, april og mai 2014** fikk familien 2.300 kroner mindre pr måned enn normen. Saksbehandler hadde glemt å ta med barnehageutgiftene i beregningen. Normen var da 11.350 kroner (datteren hadde fylt 18 år). Beløpet ble tilbake betalt i juni 2014.
4. I **mai 2014** fikk familien utbetalt 5.955 kroner mindre pr måned enn normen. Årsaken var at NAV ikke hadde tatt hensyn til at klienten hadde avsluttet praksisplassen sin i begynnelsen av måneden, og derfor hatt mindre inntekter denne måneden. Klagen ble levert som en hasteklage (nødhjelp), men det tok over en måned før saken ble behandlet. Beløpet skulle tilbakebetales i juli, men ble «inndradd» for å dekke ubetalt husleie. Hvorfor måtte det ta 1-2 måneder før hun kunne få utbetalt restansen? Hva skulle familien leve av denne måneden??
5. I **juli 2014** har familien fått ca 4.500 kroner for lite til livsopphold. Årsaken var at klienten fikk tilbakebetalt en del skattepenger i juni som etter NAVs oppfatning skulle brukes til å betale husleie og livsopphold i juli. Imidlertid ga hun beskjed til NAV om at hun hatt ekstraordinære utgifter (vaskemaskin, oppholdstillatelse) i april, og hadde måttet låne penger av venner for å kunne betale. Vilkåret var at lånet skulle betales tilbake når skattepengene kom. NAV Sørum har så langt nektet å godkjenne dette, og vedtok å ikke gi støtte til livsopphold for juli måned. Saken er under klagebehandling.
   I juli «overlevde» hun bare fordi hun tilfeldigvis fikk en tilbakebetaling på 6.900 kroner i juni – penger som hun fikk fordi hun hadde fått for lite tidligere!!!
   Det er oppsiktsvekkende at NAV kan mene at en familie som lever langt under normen for livsopphold i hele 5-6 måneder i tillegg skal kunne spare penger til ekstraordinære utgifter (kr 10.000) som fornyelse av oppholdstillatelse og vaskemaskin etter at den gamle gikk i stykker. Familien var i en tvangssituasjon - de måtte bruke skattepengene til dette.
   Fylkesmannen har i en annen klagesak sterkt understreket at «det er den økonomiske situasjonen på søknadstidspunktet som må vurderes» når vedtak om økonomisk støtte skal avgjøres. Dette må bety at å nekte å gi økonomisk hjelp i en slik situasjon må være lovstridig.

I denne oppstillingen har vi bare holdt oss til facts, dvs til det som kan leses i de formelle vedtakene som er gjort av NAV Sørum og Fylkesmannen i Oslo/Akershus, og kontoutdragene fra hennes bankkonto. Hele saken er imidlertid enda mer graverende enn dette, men det fører for langt å gå inn i disse detaljene.

Betenkning

Har vi beskrevet en normal situasjon vedrørende saksbehandlingen ved NAV Sørum? Eller er dette et særtilfelle? La oss håpe at det denne familien har vært utsatt for over en svært lang periode ikke er normen for den sørvis som NAV Sørum yter til andre av kommunens vanskeligstilte.

I 13 av 23 måneder måtte denne flyktningfamilien leve under svært vanskelige forhold. En enslig mor med 3 barn som sliter med å ha penger til å kjøpe mat, betale regninger og andre nødvendige innkjøp fordi de ikke får utbetalt den støtten som Staten mener er et minimum for å leve et nøkternt liv i Norge.

Men NAV vil hevde at pengene er jo tilbakebetalt (kanskje med et par unntak?)– hva er problemet? Jo – problemet er at familien har levd under eksistensminimum i 13 av 23 måneder. I denne tiden måtte moren gå til NAV utallige ganger for å trygle, gråte og krype for saksbehandlere og skrankebetjening for å få penger til det mest nødvendige. Og når dette ikke har nyttet har hun måttet gå til venner for å be om å få låne 100 kroner, 200 kroner, 500 kroner for å kjøpe »melk og brød». Og hvem er vennene hennes? Jo, det er flyktninger som er i lignende situasjoner som henne og som heller ikke har flust med penger.

I tillegg beskyldes hun for ikke å kunne disponere pengene godt nok slik at hun kan betale regninger, barnehage etc!! Hvordan kan NAV forlange at en klient skal kunne sette av midler til framtidige utgifter når støtten enkelte måneder er under halvparten av hva Statens veiledende satser for livsopphold foreskriver? Og når hun så i pengenød, fordi hun ikke har fått de hun har krav på, har måttet låne av venner for å betale en regning eller kjøpe mat forteller dette til NAV, så sier de at de ikke kan ta hensyn til det – de har ikke anledning til å dekke privat gjeld i henhold til regelverket.

En annen svært alvorlig konsekvens av for lite utbetalt støtte er hvordan den dårlige økonomien har påvirket henne psykisk. Å gå i måned etter måned uten penger til det mest nødvendige når hun samtidig har ansvaret for 3 barn, er dramatisk. Det går ut over nattesøvnen og utover evnen til å konsentrere seg på skolen (introduksjonskurs). Det har også medført fravær fra skole og praksisplass med tilhørende tapt inntekt. Det har gjort at hun i dag snakker dårlig norsk og har problemer med å finne seg arbeid, noe som igjen fører til større kostnader for NAV og problemer for henne.

Er denne situasjonen Sørum verdig?
Det er I denne sammenheng verdt å vise til hva Riksrevisjonen sier om barn av fattige foreldre:

> «Dommen til Riksrevisjonen er klar: mange kommunar veit for lite om barnefattigdom og gjer for lite for å få fattige born til å delta sosialt. Hovudfunna i rapporten:
>
> - Fleire barn veks opp i familiar med låginntekt
> - Mange kommunar gjer for lite for at fattige barn skal kunne delta sosialt
> - Den statlege innsatsen for å redusere konsekvensane av fattigdom blant barn og unge er ikkje godt nok koordinert
> - Behova til barna blir ikkje godt nok kartlagde når foreldra søkjer om sosialhjelp»

Hvor vidt Sørum er blant de kommunene som ikke evner å sikre barnefamiliene et verdig levesett i Riksrevisjonens rapport, skal være usagt, men det ville ikke overraske. Vi kan jo lese i Kostraanalysen for 2012 fra SSB at Sørum bruker desidert minst til sosialtjenesten pr innbygger både i forhold til sin gruppe av kommuner (KG07), i forhold til gjennomsnitt i Akershus og i forhold til landsgjennomsnitt. Tallene er henholdsvis 989, 1376, 1408 og 1859 kroner per innbygger (Sørum, KG07, Akershus, landet). Er det de minst ressurssterke som skal bære byrden med å få kommunebudsjettet i balanse?

Denne saken, og mange andre saker vi kjennskap til, forteller oss at det er behov for et «ombud» eller en eller annen «ordning» som kan bistå innvandrere og andre i forhold til det offentlige. Det må være en «ordning» som taler på vegne av klientene (som en advokat), og som lytter og setter norske ord på det de forteller og ønsker. Det har neppe vært NAVs intensjon å gjøre livet vanskelig for denne familien og NAV burde derfor være interessert i å komme fram til en løsning som gjør at hendelser

som nevnt ovenfor, unngås i størst mulig utstrekning. I den grad Sørum Flerkulturelle Forening (SFF) kan bistå med å få dette til, er vi villige og interesserte i å gjøre det.

Vennlig hilsen

Wut Hmon Win
(Leder i Sørum Flerkulturelle Forening)

Einar Edvardsen
(forfatter av dette brevet)
(kasserer i Sørum Flerkulturelle Forening)